

CIRIUS

Danske universitetsstuderendes udlandsophold - fravalg og udbytte

Supplement til hovedrapporten baseret på interview med studerende og uddybende tekst-svar fra spørgeskemaet

CIRIUS

Fiolstræde 44
1171 København K
Tlf 3395 7000
Fax 3395 7001
cirus@cirusmail.dk
www.cirusonline.dk
CVR-nr. 11 85 20 25

Danske universitetsstuderendes udlandsophold – fravalg og udbytte

Introduktion	2
Hvorfor fravælger studerende udlandsophold?	2
Forestillinger om udlandsophold fra studerende der ikke har været af sted.....	4
Giver udlandsophold studietidsforlængelse?	4
Hvem tager af sted og hvem bliver hjemme?	5
Hvad motiverer studerende til at tage på et udlandsophold og hvad er udbyttet?5	
Udbytte	6
Mergevinst ved udlandsophold i forhold til jobsøgning	7
Praktikophold vs. studieophold	7
Hvordan anvendes erfaringer fra udlandsophold i de videre studier	8
Faglig anvendelse:	9
Videreformidling af praktiske erfaringer fra udlandsophold.....	10
Om internationale studerende på de danske uddannelser:.....	10
Undervisning med internationale studerende.....	11
Integration af de internationale studerende.....	11
Hvordan får man flere studerende til at tage på et udlandsophold? - anbefalinger fra de studerende	12
Om administrative forhold	13

Introduktion

I alt 4830 studerende har svaret på spørgeskemaundersøgelsen om udbyttet af udlandsophold¹ under studierne, og resultaterne af de kvantitative svar er præsenteret i rapporten 'Danske universitetsstuderendes udlandsophold'. En stor del af respondenterne har desuden valgt at skrive kommentarer og uddybende besvarelser ved de spørgsmål, hvor det var muligt. For yderligere at få nuanceret nogle af de centrale spørgsmål om fravalg af udlandsophold og udbyttet af dem, blev der afholdt fire gruppeinterview med i alt 19 af de studerende, der har svaret på spørgeskemaet. To af grupperne var sammensat af studerende, der ikke havde været på et udlandsophold, dog bestod den ene gruppe af studerende, der havde forsøgt at planlægge et udlandsophold, som dog aldrig var blevet til noget. De to andre grupper bestod af studerende der havde været på henholdsvis studieophold og praktikophold i udlandet.

I det følgende præsenteres en opsamling fra interviewene og tekstsvarene, samlet under 5 hovedoverskrifter:

1. Hvorfor fravælger studerende udlandsophold?
2. Hvad motiverer studerende til at tage på et udlandsophold og hvad er udbyttet?
3. Hvordan anvendes erfaringer fra udlandsophold i de videre studier?
4. Om internationale uddannelser og internationale studerende på de danske uddannelser
5. Hvordan får man flere studerende til at tage på udlandsophold? - Anbefalinger fra de studerende

Hvorfor fravælger studerende udlandsophold?

Ifølge den kvantitative rapport er de familiære og personlige forhold den vigtigste årsag til at studerende fravælger et udlandsophold under studierne (74%).

De studerende, der har påbegyndt planlægningen af et udlandsophold, men alligevel ikke kom af sted, angiver som den vigtigste årsag hertil, at udlandsopholdet var svært at organisere (62%). I tekstsvarene og i interviewene, er de organisatoriske problemer, der har afholdt de studerende fra at komme af sted uddybet yderligere, og der refereres både til administrative forhold på studierne, ligesom bureaukratiet omkring søgning af udlandsophold og rigide studieordninger anføres som væsentlige årsager.

¹ Et udlandsophold er i undersøgelsen defineret som et studie- eller praktikophold, der er en del af studierne i Danmark af mindst 1 måneds varighed, samt sommeruniversitet.

Selvom det ikke er muligt at koble tekstsvarene direkte til de kvantitative svar, giver de alligevel så meget information, at de i kombination med udtalelserne fra interviewene gør det muligt at opdele de studerende, der ikke kommer på et udlandsophold i hovedgrupper alt efter deres argumenter for fravalget:

1. *De studerende, der gerne ville have været af sted og tror, at et udlandsophold ville have tilført studiet noget ekstra, men som af forskellige praktiske årsager har fravalgt det.*

Årsagerne er ofte, at de studerende har stiftet familie, at de ikke har mere SU, at studieordninger bliver ændret og umuliggør meritoverførsel eller andre personlige forhold.

2. *De studerende, der bevidst har fravalgt et udlandsophold under studierne, fordi de mener, det bare er druk og fest.*

Disse studerende kender typisk andre studerende der har været af sted, og har fået indtryk af, at der ikke er noget fagligt udbytte ved at tage af sted. Nogle giver udtryk for, at studerende der tager på udlandsophold er useriøse, og at de blot gør det for at undgå eventuelle svære eksamener på studiet i Danmark. Studerende i denne gruppe tillægger ikke det personlige udbytte ved et udlandsophold nogen særlig betydning – og slet ikke målt mod det tabte faglige udbytte, de mener, er en konsekvens af at tage af sted.

3. *De studerende, der ikke tror på, at et studierelateret udlandsophold fører noget med sig, som de ikke kan opnå herhjemme gennem andre studierelaterede aktiviteter som for eksempel praktik og studiejob.*

Studerende i denne gruppe har prioriteret andre ting i deres uddannelse end et udlandsophold. F.eks. angiver en del, at de har valgt et praktikophold i Danmark og ikke har haft lyst til mere end et 'udenomssemester' fra studiet, selvom et fagligt motiveret udlandsophold godt kunne have været interessant. I denne gruppe er desuden en del studerende, som har haft forskellige typer udlandsophold før deres studiestart, og derfor er 'mætte af at rejse'. De føler, de allerede har opnået de personlige kvalifikationer, som et studierelateret udlandsophold kan give dem.

4. *De studerende, der aldrig har overvejet et studie- eller praktikophold i udlandet, eller er stødt på information om det, og derfor ikke har gjort sig nogen tanker om det.*

I denne gruppe er studerende, der ikke har opsøgt information om udlandsophold, men som måske godt kunne have været af sted, hvis de havde fået muligheden præsenteret i løbet af deres uddannelse. Med andre ord er fraværet af et udlandsophold ikke nødvendigvis et *fravalg*, men nærmere et manglende *tilvalg*.

Opdelingen ovenfor i hovedgrupper er naturligvis konstrueret, men den har til formål at vise, at de studerende af vidt forskellige årsager ikke er taget på et udlandsophold. Dette bør der tages højde for i det arbejde, der gøres for at få flere studerende til at tage på et studierelateret udlandsophold.

Forestillinger om udlandsophold fra studerende der ikke har været af sted

Fordommene om at et udlandsophold kun er 'druk og fest', blev diskuteret meget i gruppen uden udlandsophold. En studerende, der på den baggrund havde fravalgt udlandsophold, syntes, at det var direkte dumt at tage på udlandsophold, og at det ikke kunne tilføre noget ekstra til studiet 'at ligge i sprit et halvt år i Italien' som det blev udtrykt. En anden studerende, der havde fravalgt studiet på grund af familien, men som egentlig gerne ville have været af sted (og som dermed hører til i gruppe 1 ovenfor), mente til gengæld, at det også kunne være lærerigt at tage på udveksling, selvom det faglige måske blev nedprioriteret til fordel for fest og alkohol. Hun argumenterede med, at alene det at ankomme til og skulle etablere sig i et fremmed land, begå sig på et fremmed sprog og finde rundt er udviklende for ens personlighed og giver en værdifuld erfaring i forhold til at skulle klare sig selvstændigt senere. En tredje studerende (som i henhold til grupperne ovenfor kan placeres i gruppe 3), syntes, at man kun skal tage af sted, hvis det er fagligt relevant, og den studerende mente, at udbyttet afhang af uddannelsen og uddannelsesstedet. Hun var dog enig i, at praktiske forhold, som for eksempel at skulle fremleje lejlighed i Danmark, søge om visum og så videre kunne have en modnende effekt. Men hun mente ikke, at man skulle tage af sted, 'bare for at gøre det', da man også kunne finde den slags modnende udfordringer hjemme i Danmark, for eksempel ved at tage i praktik.

Giver udlandsophold studietidsforlængelse?

De studerende uden udlandsophold diskuterede desuden, om det at tage på et udlandsophold er studietidsforlængende eller ej, og i tekstsvarerne er frygten for studietidsforlængelse også nævnt som en årsag til fravalget. Generelt tror rigtig mange af de studerende, der ikke har været af sted, at et udlandsophold altid vil være studietidsforlængende, og især de studerende, der hører til i gruppe 2 ovenfor, ser ingen årsag til at forlænge studierne med 'fest og druk'. Mange er af den overbevisning, at der sjældent gives fuld merit for et udlandsophold, og at mange studerende på udlandsophold dumper nogle eksamener i udlandet.

I den kvantitative rapport ses det, at 77% af de studerende på studieophold i udlandet fik fuld merit for deres ophold. 17% fik delvis merit og kun 7% fik ingen merit. At have fået fuld merit for et ophold er ikke nødvendigvis ensbetydende

med at opholdet ikke har givet studietidsforlængelse², men det viser alligevel, at det sagtens kan lade sig gøre ikke at skulle tage ekstra kurser i Danmark på grund af et udlandsophold.

Hvem tager af sted og hvem bliver hjemme?

I spørgeskemaet har en række baggrundsspørgsmål om respondenterne haft til formål at undersøge, om der er grundlæggende forskelle mellem de studerende, der vælger at tage på et udlandsophold, og de studerende, der vælger at blive hjemme. Fokus har været på de eventuelle faglige eller sociale forskelle. I de svar der er indkommet, er der forskelle at spore.

F.eks. opfatter 60% af de studerende, der har været på udlandsophold deres eget faglige niveau som værende lidt eller meget over gennemsnittet, mens dette gælder for 51% af de studerende uden udlandsophold. Ligeledes er der flere af de studerende med udlandsophold, som har mindst en forælder med en lang videregående uddannelse (39% mod 29%). Forskellene er ikke markante, men flere af bemærkningerne understreger, at der kan være en ressourcemæssig forskel på de studerende, der tager på udlandsophold og de der ikke gør. En studerende skriver: *'Min erfaring er, at de folk som har taget et ophold i udlandet, på forhånd er ret ressourcestærke. Økonomisk, Mentalt, Netværk eller hvilke andre fordele man kan have. Deres udlandsophold har intet at gøre med, om de har fået gode studiejobs eller gode jobs. Det er fordi, de er dygtige mennesker, og de får det til at ske'.*

Hvad motiverer studerende til at tage på et udlandsophold og hvad er udbyttet?

I spørgeskemaet blev de studerende spurgt om deres motivation for at tage på et udlandsophold, og de havde mulighed for at angive flere svar ud af 11 mulige. Næsten alle studerende har svaret at: *'det ville være interessant at studere eller arbejde i et udenlandsk miljø'* og at *'jeg ønskede at leve og bo i en anden kultur'* (henholdsvis 95% og 89%). En del af motivationen for langt de fleste er dermed bundet op på personlige oplevelser. 36% har ønsket en bestemt faglig viden, som de ikke kunne få i Danmark', og 18 % ønskede *'bedre kvalitet i uddannelsen end de kunne få i Danmark'*. Flere af besvarelserne kommer sandsynligvis fra de samme respondenter, idet de har haft mulighed for at angive flere svar, men

² Flere studerende har påpeget, at forskelle i tidspunkter for semesterstart og eksamener, kan betyde, at et ophold der giver ECTS for et semester tidsmæssigt bryder ind i to semestre.

det kan konstateres, at over en tredjedel også har haft en faglig motivation for at tage på et udlandsophold. I interview og tekstsvar er opdelingen i faglige og personlige motivationer nyttig, og det foranlediger igen til at opdele de studerende i grupper efter deres argumenter for at tage på et udlandsophold.

1. *De studerende der har et klart fagligt mål med udlandsopholdet.*

Disse studerende tager af sted på grund af det udenlandske universitets faglige profil eller dets dygtige undervisere, og har ofte et ønske om at følge specifikke fag og få gode karakterer. Det kulturelle eller personlige udbytte er interessant men opfattes som en sidegevinst.

2. *De studerende der tager på udlandsophold ud fra et ønske om at komme til et bestemt land.*

Studerende i denne gruppe ønsker ofte et bestemt land af sprogmæssige årsager, men det kan også skyldes personlige eller kulturelle årsager – herunder ønsket om at kende til et lands politiske vilkår eller markedsforhold.

3. *Studerende der tager af sted fordi 'lejligheden bød sig'*

I denne gruppe finder man de studerende, som måske tidligere har overvejet at tage på et udlandsophold, men fik gjort noget ved det, før deres interesse blev fanget af et konkret opslag. Der er også studerende som ikke tidligere har tænkt over udlandsophold, men som trængte til afveksling i studierne (77% af respondenterne angiver behovet for afveksling i studierne som en motivation for at tage af sted). Det kan således være både det faglige og det personlige udviklingspotentiale, der har fået de studerende i denne gruppe til i sidste ende at tage af sted, og for nogle studerende er det også en motivation at få et udlandsophold på CV'et.

Udbytte

De studerende blev i spørgeskemaet bedt om at angive det vigtigste udbytte af deres udlandsophold. Det var muligt at udvælge 3 ud af 10 svarmuligheder. De tre hyppigst brugte svarmuligheder var: *'erfaring med at studere/arbejde i andre uddannelsesmiljøer/arbejdsmiljøer*, *'forståelse for andre kulturer'* og *'bedre sprogkundskaber'*. De to første kan kategoriseres som personligt udbytte og svarer fint til de to svarkategorier, der var angivet som motivation for langt de fleste studerende.

Rigtig mange af tekstsvarene uddyber det personlige udbytte og beskriver den faglige kobling, som det personlige udbytte har givet dem. F.eks. er det beskrivelser af, hvordan studerende er blevet mere selvstændige, har fået et nyt syn på eget fag og generelt har fået mere mod på at læse videre ved hjemkomsten: *'Det er svært at sætte fingeren på, hvad det præcist er mit praktikophold har givet*

mig, men jeg er ikke i tvivl om, at det har været en styrke for min uddannelse samt min faglige formåen'.

Derudover har udbyttet for mange studerende været netværk og kontakter som har kunnet bruges i andre private eller studiemæssige sammenhænge: *'Jeg fik efterfølgende en praktikplads ved FN i Angola, hvor man som praktikant skal have et næsten flydende portugisisk, hvilket jeg gennem mit udlandsophold havde opnået. I 2009 planlægger jeg at tage på feltarbejde i Brasilien, hvilket også er muligt pga. de kontakter og kompetencer, jeg fik under mit udvekslingsophold'.*

Mergevinst ved udlandsophold i forhold til jobsøgning

Henholdsvis 75 og 60 % tog af sted, fordi det kunne give dem bedre karrieremuligheder i Danmark eller i udlandet, og i den kvantitative rapport fremgår det desuden, at halvdelen af de studerende med udlandsophold mener, at de på sigt har bedre jobmuligheder end de studerende uden udlandsophold. Det er kun 5 % af de studerende uden udlandsophold, der mener, de selv har de bedste jobmuligheder. Dette underbygges gennem interview og tekstsvar, og de studerende med udlandsophold er ret enige om, at udlandsophold påvirker jobsøgning positivt: *'Udlandsophold viser selvstændighed, og det er det, de [arbejdsgiverne] kigger på. Du har vist, at du kan noget på egen hånd. Det er klart en positiv effekt at have været af sted. Det viser noget om ens personlighed'.* I interviewene opstod uenigheden ved spørgsmålet om hvorvidt, der er en mergevinst ved udlandsophold i forhold til jobsøgning eller ej. Ikke overraskende var det de studerende fra 'fravalgsgruppe 2' (dem der mener, et udlandsophold for det meste er druk og fest), der mente, at et udlandsophold ingen effekt har i forhold til jobsøgningen.

Flere af tekstsvarene peger dog på, at det ikke er udlandsopholdet i sig selv, der har betydning for begunstigheden, men at de personer, der tager af sted, i forvejen er fagligt stærke: *'Udvælgelseskriterierne for et oversøisk udlandsophold baserer sig hovedsageligt på faglige kvalifikationer. Således vil de studerende, der bliver sendt oversøisk også naturligt få bedre studiejobs og have større teoretisk viden'.* Andre tekstsvar handler om, at de studerende, der tager på udlandsophold ofte har mere overskud, energi og mod end studerende uden udlandsophold. De har derfor en fordel i fremtidige jobsituationer, men ikke på grund af udlandsopholdet som sådan.

Praktikophold vs. studieophold

I interviewgruppen med studerende, der selv havde været på praktikophold, havde de fleste en opfattelse af, at niveauet på de udenlandske universiteter er lavere, fordi de studerende i andre lande generelt er meget unge, og at kvaliteten af uddannelserne i udlandet svinger meget. De mente derfor, at et praktikophold er mere udfordrende end et studieophold, selvom der var stor forskel på, hvor me-

get ansvar de hver især havde fået og hvor meget relevant arbejde de dermed havde udført. En studerende forklarede desuden, at praktik er en oplagt løsning for naturvidenskabelige studerende, der gerne vil til udlandet. Det er nemlig svært at ramme det rigtige niveau på de udenlandske universiteter, da de fleste naturvidenskabelige fag bygger på viden fra andre fag. Det er desuden svært for de naturvidenskabelige studerende at få legater, og praktikken er til tider lønnet.

De studerende, der havde været på studieophold i udlandet, bekræftede til dels praktikgruppens udsagn om, at de andre udvekslingsstuderende var meget unge. En studerende der havde været på udveksling i England, havde fået opfattelsen af, at englænderne gik meget lidt op i deres studier. Det blev fremført, at der er markant forskel på at være af sted på kandidatdelen og på bachelordelen, idet der generelt er mere fest over udlandsophold på bachelordelen, mens kandidatstuderende på udlandsophold tager det faglige mere seriøst og går op i at få gode karakterer og et højt fagligt udbytte. Dette bekræfter resultatet i den kvantitative rapport, hvor studerende der har været af sted på kandidatdelen i højere grad end studerende på bachelordelen har svaret, at udvidelsen af faglige netværk og praktisk arbejds erfaring er særligt udbytterigt.

Det blev desuden diskuteret, om der er forskel på studerende, der er af sted med tilskud fra Erasmus-programmet og de, der selv har arrangeret deres ophold. Nogle mente, at Erasmus-studerende oftere var fulde og useriøse, mens de der selv havde planlagt opholdet oftere var fagligt ambitiøse. Dette udsagn skal dog ses i sammenhæng med, at der i undersøgelsen er mange flere Erasmus-studerende, der er af sted på bachelordelen end på kandidatdelen af deres studier. Omvendt fremførte en af interviewpersonerne, at de Erasmus-studerende var mere fagligt engagerede end de lokale, hun havde læst sammen med, og at de studerende, der var af sted uden tilskud fra Erasmus ikke fik et lige så godt netværk som de Erasmus-studerende.

Hvordan anvendes erfaringer fra udlandsophold i de videre studier

Otte ud af ti af de studerende, der har besvaret spørgeskemaet, har svaret, at de i høj eller nogen grad har kunnet anvende den generelle viden fra udlandsopholdet i deres videre studie i Danmark. Til de mere konkrete spørgsmål om hvordan den faglige viden er blevet anvendt, er der knap så mange, der har svaret bekræftende. F.eks. har kun 16 % svaret, at de i høj eller nogen grad har videreformidlet deres faglige viden gennem oplæg for studerende eller undervisere, og kun 20 % har oplevet, at underviserne i høj eller nogen grad har interesseret sig for, hvad de har lært under udlandsopholdet. Dette skal ses i sammenhæng med, at 72 % mener, at deres faglige niveau er blevet styrket gennem udlandsopholdet. Når det kommer til brugen af de erfaringer, der har mere praktisk karakter,

og som kan være nyttige for andre studerende, der skal på et udlandsophold, har halvdelen af de studerende videreformidlet deres viden.

Faglig anvendelse:

Det er den mere indirekte anvendelse af den faglige viden fra udlandsopholdet, der især er kommenteret på i tekstsvarene, og det meste er relateret til speciale-skrivning. De studerende skriver, at de har anvendt metoder, faglige inputs og sproglige kompetencer i specialet. Mange skriver også, at udlandsopholdet har inspireret dem til specialeemnet: *'Ja, jeg har fundet mit specialeemne i løbet af opholdet og opdaget brugen af en teori, som ikke er udbredt i Danmark! Jeg har dermed fundet den vinkel, jeg vil tage i mit fag og kan derfor bedre indrette de fag jeg tager herhjemme efter det'*. Andre studerende beskriver, at de har brugt de sproglige færdigheder til at samle empiri på eksempelvis spansk til specialet. Den mere indirekte anvendelse, som er karakteriseret ved, at de studerende bare er bevidste om, at de bruger nogle færdigheder, de har erhvervet sig under deres udlandsophold, er der en del kommentarer om: *'Det var feltarbejde, så jeg har opnået en metodisk brug og indsigt jeg sandsynligvis ikke ville have fået herhjemme i Danmark'*.

Der er dog også eksempler på studerende, der har haft mulighed for at videregive deres faglige erfaringer og oplevet, at andre har kunnet bruge deres viden. For eksempel denne studerende: *'Jeg fortalte om mine faglige/kompetencer til en af mine venner, som dannede baggrund for deres bachelorprojekt. Jeg holdt også 4timers gennemgang om den specifikke metode, som endnu ikke er så udbredt herhjemme. Selv om det personligt var meget hårdt praktikophold var det positivt ved denne lejlighed at få bekræftet, hvor meget jeg havde tilegnet mig rent fagligt. Deres gruppe var meget begejstret for metoden og fik i øvrigt 11 for deres projekt'*.

En studerende problematiserer, at forelæserne i Danmark generelt ikke ved noget om de studerende, så man i undervisningen risikerer, at en studerende sidder med relevant supplerende viden, uden dette kommer frem. Dette foreslår den studerende at løse ved, at de studerende, der har været på udlandsophold, tilføjer relevant viden fra udlandsopholdet til en faglig profil på intranettet, som undervisere kan drage nytte af i tilfælde, hvor det er relevant gennem oplæg eller lignende. Flere studerende skriver, at underviserne skal interessere sig mere for de studerende og spørge ind til deres faglige kompetencer for eventuelt at anvende det i undervisningssammenhænge. En af interviewpersonerne foreslog, at universiteterne kunne afholde inspirationsmøder med faglige input fra studerende, der havde været på udlandsophold, hvor de studerende således kunne viden-dele. Dette blev generelt betragtet som en god ide blandt interviewpersonerne, og en anden studerende foreslog at gøre den slags inspirationsmøder obligatoriske for de studerende efter endt udlandsophold.

Videreformidling af praktiske erfaringer fra udlandsophold

Halvdelen af alle respondenter der har været på et udlandsophold, har i høj eller nogen grad videregivet deres erfaringer til andre studerende, der skal på et udlandsophold, og det er sket på forskellig vis. Et par studerende skriver, at de selv har taget initiativ til at anvende erfaringerne videre i studiet blandt andet ved at melde sig til buddy- eller mentor-ordninger, hjælpe andre studerende der gerne ville på udveksling, lave hjemmesider med relevant information mv. Som denne studerende: *'Jeg blev ansat som international vejleder på mit eget studium ½ år efter jeg kom hjem. Den manglende vejledning som jeg selv havde modtaget, da jeg selv søgte af sted, kunne jeg nu kompensere for, så mine erfaringer er i høj grad blevet formidlet ud til de studerende, til undervisere og alle, der ville lytte'.*

En hjemvendt studerende oplevede at skulle afrapportere til en mappe, der indeholdt oplysninger om udlandsophold. At sådan en mappe eksisterede, var han imidlertid ikke selv blevet gjort opmærksom på før hans eget udlandsophold, og han tvivlede derfor på nytten af den.

De studerende i interviewene mente, at det burde være obligatorisk at videregive de praktiske erfaringer fra udlandsopholdene og havde forskellige forslag til, hvordan det kunne gøres. Internettet er et centralt element i forslagene. En studerende foreslog et forum på universitetets intranet, hvor studerende kan dele viden hentet i udlandet med andre interesserede studerende og undervisere.

Aalborg Universitet blev i denne sammenhæng fremhævet, fordi der her er en central database over alle praktikanter, så de studerende kan søge relevant information hos hinanden. Af andre gode eksisterende initiativer nævntes Projektzonen i Århus³, som er en portal, der formidler praktikophold og projektsamarbejde mellem virksomheder og studerende ved Aarhus Universitet, og Viden til Vækst⁴, som er Syddansk Universitets projekt- og praktikbank, der har til formål at give studerende adgang til samarbejde med virksomheder og organisationer. De studerende var enige om, at disse to initiativer kunne udnyttes bedre, hvis kendskabet til dem blev mere udbredt.

Om internationale studerende på de danske uddannelser:

I spørgeskemaet blev der spurgt til, om uddannelsen i Danmark har været internationalt præget, og mange af de supplerende tekstsvar handler om internationale studerende på danske uddannelser. I Interviewene havde diskussionen om internationale studerende især fokus på den faglige og sociale integration, og på

³ www.projektzone.dk/

⁴ www.videntilvaekst.dk/

fordele og ulemper ved, at der er internationale studerende på uddannelsesstederne.

Undervisning med internationale studerende

Én studerende har i sin besvarelse lagt vægt på, at diskussionen mellem forskellige nationaliteter kan virke forberedende til forholdene på en kommende arbejdsplads: *'Til forelæsningserne har det været et interessant element at have et bredt udsnit af nationaliteter. På den måde har vi kunnet diskutere mange forskellige elementer, netop pga. de forskelle som er imellem landene og nationaliteterne. Det synes jeg er meget lærerigt. Netop at den måde vi gør tingene på i DK ikke er den samme som andre steder. Det vil også være tilfældet på arbejdspladsen.'*

Det er dog ikke alle studerende, der mener, at de internationale studerende bidrager positivt til undervisningen: *'På mit universitet var og er det mit indtryk, at de fleste studerende fra den vestlige verden kom for oplevelsens skyld, og kurser på engelsk med en blanding af danske og internationale studerende sigtede på laveste fællesnævner. Det ansporede ikke mig og flere af mine studiekammerater, som jeg har talt med, til at vælge disse kurser eller skrive projekter sammen med de udenlandske studerende'.*

Rigtig mange af de studerende har i tekstsvarene skrevet, at en stor del af pensum og forelæsningserne er foregået på engelsk, og at deres uddannelse derfor har været internationalt præget. Til trods for dette er det dog netop sproget, mange synes, volder problemer i forbindelse med de internationale studerende. Som denne interviewperson: *'Vi har en regel om, at hvis der er bare én udenlandsk studerende skal det fungere på engelsk, det skaber lidt en modvilje mod de udvekslingsstuderende fordi, det er nemmere at blive undervist på dansk'.* Den gennemgående kritik i interviews og tekstsvare handler om, at det faglige niveau sænkes, når forelæsningsen foregår på engelsk i stedet for dansk. Der er dels kritik af danske underviseres dårlige engelskkundskaber, dels af de danske studerendes manglende evne til at udtrykke sig frit og diskutere på engelsk. En interviewperson foreslår, at man fra universiteternes side kan begrænse fagudbuddet på engelsk til kun at omfatte kurser af forelæsere, der er dygtige til engelsk. Dette ville begrænse fagudbuddet for de internationale studerende, men til gengæld kunne niveauet både på de dansksprogede og de engelsksprogede kurser således hæves.

Integration af de internationale studerende

Der kan skelnes mellem den sociale og den faglige integration, og kommentarerne i tekstsvarene giver indtryk af, at der er lidt flere tiltag rettet mod at sikre den sociale integration.

Det er dog ikke alle steder, at den sociale integration af internationale studerende lykkes, og mange af respondenterne giver udtryk for, at de internationale studerende integreres dårligt i det danske miljø, idet der er stor forskel på, hvilke kompetencer de internationale studerende kommer med, og samarbejdsformen kan variere. Flere studerende i interviewene gav udtryk for, at de internationale studerende virkede 'usynlige' på studiet, idet de holdt sig i grupper. En studerende foreslog, at dette problem kunne afhjælpes ved at tvinge de danske studerende til at følge mindst ét engelsksproget kursus i løbet af studieforløbet. Dermed ville de møde de internationale studerende i undervisningen, hvilket kunne give basis for større faglig og social interaktion.

En enkelt studerende er forarget over den måde, de internationale studerende introduceres til det danske system på: *'NEJ og jeg synes det er vildt pinligt at vi behandler internationale studerende som vi gør i DK!! Dårlige boliger, dårlig engelsk undervisning og eksklusion fra gruppearbejde fordi de internationale studerende ikke kender/forstår den danske måde at samarbejde/studere på, her tænker jeg især på ansvar for egen læring og det at kunne forholde sig kritisk til undervisningen'*.

I interviewene blev det foreslået, at der bliver lavet bedre introduktionsforløb for de internationale studerende, samt øget kontrol med de boliger, de studerende får tilbudt, så de ikke kun bor sammen med andre internationale studerende. Den sociale del omkring gruppearbejdet og samværet med de danske studerende havde de studerende sværere ved at komme med løsningsforslag til.

Hvordan får man flere studerende til at tage på et udlandsophold? - anbefalinger fra de studerende

En meget stor del af de studerende, der har besvaret spørgeskemaet, har valgt at skrive forslag til, hvordan man får flere studerende til at tage på et udlandsophold under studierne, og dette var også et centralt emne i interviewene.

En studerende vender blikket mod de udenlandske studerende i Danmark: *'Vi er ekstremt dårlige til at tage imod studerende udefra. Hvis vi bliver bedre til at integrere udvekslingsstuderende på vores universiteter, vil det lede til større kontakt mellem nationaliteter og måske flere gensidige besøg / udvekslingsaftaler. Glade udenlandske studerende på danske universiteter vil få danske studerende til at søge udenlands'*.

En del studerende efterlyser flere udvekslingsaftaler mellem danske og udenlandske universiteter for på den måde at gøre det nemmere at komme af sted. En enkelt studerende foreslår i et tekstsvar en koordineret hjemmeside fra EU med tilbud fra alle Europas uddannelsessteder. I interviewene nævnte et par af de studerende, at det er svært at vide, om der er engelsksproget undervisning på uni-

versiteter i ikke-engelsk-talende lande, og at dette får de studerende til kun at prioritere netop de engelsksprogede lande, hvor der ikke er så mange pladser. En studerende foreslog derfor, at der burde være en oversigt over, hvilke udenlandske universiteter der udbyder fag nok til, at en studerende vil kunne stykke et helt semester sammen med engelsksprogede kurser. En sådan oversigt findes allerede på et enkelt universitet, og der var enighed om, at det burde udbredes til de andre universiteter.

Om administrative forhold

Langt de fleste af tekstsvarene på spørgsmålet om, hvorfor et planlagt udlandsophold ikke er blevet realiseret, drejer sig om, at de administrative forhold i forbindelse med et udlandsophold kunne gøres lettere: *'Jeg mener at der er flere der ville benytte sig af udlandsophold hvis det rent praktisk var nemmere, og hvis det ikke tog så meget for den studerende, at få styr på alt det praktiske. Hvis man lavede flere udvekslingsprogrammer lande imellem, tror jeg flere ville benytte sig af mulighederne for at tage et udlandsophold i forbindelse med sit studie'*. Rigtig mange studerende efterlyser et nemmere og mere gennemskueligt meritoverførselssystem, specielt studerende der har været på praktikophold har haft svært ved at få fuld merit for et semester i praktik: *'Jeg synes, at praktik perioder skal være mere integreret i ens studieforløb. Det burde altid kunne merit overføres. Praktik er for mig en væsentlig del af ens uddannelse, og det giver et andet indblik i den virkelighed, man kommer ud i efter færdiggjort studie. Flere burde søge praktik, og alle institutioner burde gøre det attraktivt og nemt at tage i praktik'*. Interviewpersonerne med praktikophold havde også en opfattelse af, at et praktikophold bidrager positivt til studiet og giver en sund, og praktisk erfaring og en 'værktøjskasse' i forhold til at komme ud på arbejdsmarkedet efter endt uddannelse. Dog var der også flere af de studerende med praktikophold, som slet ikke ønskede at få deres praktikophold meritoverført. De ønskede nemlig ikke at undvære noget af den danske uddannelse, og de måtte omgå studieordninger for at få lov til IKKE at meritoverføre noget. Ingen af de studerende med praktikophold var bekymrede over, at praktikopholdet havde forlænget deres samlede studietid – tværtimod.

Af andre forslag til ændrede administrative forhold kan nævnes forkortet behandlingstid, så de studerende ikke behøver søge i så god tid om at komme på et udlandsophold. Derudover ønskes en nemmere og mere fleksibel forhåndsgodkendelse, der tager højde for, at det reelle fagudbud på universiteterne ofte først bliver tilgængeligt få uger inden studiestart. Enkelte studerende efterlyser en tilpasning af eksamensdatoer de europæiske universiteter imellem, da det kan give problemer med overlap i semestrene, når eksamensperioderne ligger forskelligt. Herunder bliver det også foreslået at tilpasse eksamensformer, så den samme arbejdsindsats giver samme antal ECTS og lignende.

I forhold til en forenkling af de administrative procedurer skal det dog nævnes, at flere af de studerende (de der har været på udlandsophold) gav udtryk for, at det heller ikke bør være alt for nemt at komme af sted. Tendensen er nemlig at flere falder fra, efter de har fået en studieplads, hvis de blot har skullet sætte et enkelt kryds for at søge om en plads.

De danske studieordninger, specielt på humaniora, bliver også beskrevet som et problem i forhold til at tage på studieophold. Flere af de studerende (uden udlandsophold) beskrev, hvordan studieordningerne på deres studie blev ændret ofte og med kort varsel. Risikoen for at eksamensbekendtgørelser eller speciale-regler ville være ændrede efter et semester i udlandet, havde holdt dem hjemme i Danmark.

Flere studerende både i interviewene og tekstsvarene nævnte, at det har stor betydning for motivationen for at tage af sted, hvornår udlandsopholdet ligger. Hvis udlandsopholdet ligger på det sidste semester inden eksamen, fører det problemer med sig i form af valg af speciale-makker, specialevejleder og generelt netværk på studiet. Som en studerende udtrykte det, så: *' vælger du nærmest at skrive alene, hvis du tager af sted på 9. semester'*. På flere studier er netop 9. semester mest oplagt til et udlandsophold i forhold til meritoverførselsmuligheder og den øvrige undervisning, men udfordringerne med speciale-makker kan altså være med til at afholde nogle studerende fra at tage af sted.

Af positive tiltag fremhævede nogle studerende Aalborg Universitets kompetenceafklaringskurser for studerende, der har været på udlandsophold. Her får de studerende hjælp til at sætte ord på, hvad udlandsopholdet har lært dem, og hvordan det kan bruges videre i eventuelle jobsituationer og lignende. En vished om, hvordan et udlandsophold kan udnyttes i fremtiden kan måske få flere studerende til at ønske at tage af sted. Kompetenceafklaringskurserne blev derfor foreslået overført til andre universiteter også.